

An anatomy of a scene

Η ανατομία μιας σκηνής

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ
Philippa Snow
18.01.2023

[Strobing Caption: TÁR ENDING EXPLAINED – YOU ENDING EXPLAINED]

A: Μια από τις μεγαλύτερες ταλαιπωρίες που αισθάνεται όταν γράφει κανείς για διεθνείς κυκλοφορίες όπως το Tár του Todd Field, είναι το γεγονός ότι μέχρι τη στιγμή που η ταινία κάνει την κινηματογραφική της προβολή στο Ηνωμένο Βασίλειο, το «discourse» θα έχει ήδη κάνει αρκετούς κύκλους πάνω στο θέμα της, και η πλοκή θα έχει διαλυθεί στην οθόνη του Twitter. Το Tár αφορά, ή «περίπου αφορά», στην ακύρωση της κουλτούρας και της σεξουαλικής παρενόχλησης στον εργασιακό χώρο, και ως εκ τούτου φανταζόμουν ότι είναι απόλυτα σίγουρο ότι να έχε λάβει χίλια αντιφατικά στοχαστικά σχολειάκια από τη στιγμή που πρωτοπροβλήθηκε στη Βενετία. Είναι μια ταινία που χτίστηκε ακριβώς γύρω από αυτά τα θέματα, δεν παρουσιάζεται ως ταινία μονόπλευρων μηνυμάτων, και ελάχιστα άλλα πράγματα φαίνεται να προκαλούν την οργή του διαδικτύου πέρα από μια ιστορία για την ένταση της σεξουαλικής δύναμης χωρίς κάποια απόλυτη ηθική σαφήνεια.

Δεν βοήθησε, επίσης, ότι η Lydia Tár, η παγκοσμίως βραβευμένη, διάσημη (και φανταστική) μαέστρος της οποίας η ντροπιαστική πτώση από τη «χάρη» όπως αφηγείται η ταινία, δεν είναι μόνο ο αποδέκτης ενός EGOT και η πρώην προστατευούμενη του Leonard Bernstein, αλλά είναι και ο φορέας μερικών από τα πιο δύσκολα παιχνίδια στην πρόσφατη κινηματογραφική ιστορία. Όταν παραπονέθηκα σε έναν Αμερικανό φίλο που είδε την ταινία πριν από μήνες, ότι φοβόμουν να την παρακολουθήσω μήπως έχω ήδη αργήσει να κάνω μια πρωτότυπη σκέψη, απάντησε με ένα ποστ από το Instagram: μια υποβαθμισμένη εικόνα της Cate Blanchett ως Lydia Tár, που κοιτάζει χτυπημένη, δηλαδή επικαλυμμένη στο πρόσωπο με e-moji που γελά, και τη φράση "BRUH".

Ίου, πράγματι, τι μπορεί να απομείνει να πει κανείς για το Tár, με κριτικούς όρους, τώρα που η κεντρική χαρακτήρας του έχει γίνει το κολλάζ μιας εύκολης, αυτοματοποιημένης αντίδρασης; Πολλά όπως φέεται, κυρίως επειδή το κομψό, μερικές φορές τρομακτικό, συχνά αστείο πορτρέτο μιας ιδιοφυΐας σε παρακμή του Field είναι κατά την εκτίμησή μου ένα γνήσιο αριστούργημα, που συνδυάζει το ανθρώπινο δράμα σε συνδυασμό με τις βομβιστικές, γοθικές εξάρσεις ενός υπονοούμενα υπερφυσικού πλάσματος. Όσον αφορά στην πλοκή, δεν υπάρχουν πολλά να συνοψίσουμε: η Lydia Tár, μια διανοούμενη διασημότητα με ένα οξύ σεξουαλικό χάρισμα που φτάνει μέχρι μαγείας, ξεκινάει στην κορυφή του κόσμου και στη συνέχεια αρχίζει να γκρεμίζεται με ιλιγγιώδη ταχύτητα, μόλις αποκαλύπτεται από αργές σταγόνες δηλητηριωδών πληροφοριών, ότι είναι μια κυνηγός θηραμάτων.

Η διάθεση, και όχι η αφήγηση, είναι η καινοτομία εδώ. Η ιστορία είναι αυτό που θα μπορούσαμε να πούμε «το δεύτερο βιολί» (μέχρι λιποθυμίας), παραμένοντας στην αύρα του κλίματος της. Από νοσηρή μέχρι τολμηρή, αν ακολουθήσουμε τον κυμαινόμενο τόνο της. Μοιάζει, σα να υπάρχει πάντα μια αγωνία ώστε να βρει το κοινό πιστευτή τη λαμπρότητα της Lydia, αλλά επίσης, εξίσου σημαντικό είναι, να θαυμάσουμε την αβίαστη ικανότητά της να σαγηνεύει όποιον βρίσκεται κοντά της. Ευτυχώς, η Cate Blanchett, με το μακρύ και όμορφο πρόσωπό της και την αστραφτερή της ταχύτητα, δεν είναι απλώς ίση με το καθήκον της, αλλά επιτυγχάνει την μεταμόρφωση της σε μια υπερ-περσόνα: η Lydia της είναι πολύ ελκυστική για να την απορρίψουμε, έτσι, απλά. Σε τολμώ να μην την ερωτευτείς όταν ερμηνεύει ένα μπουρλέσκ του Glenn Gould στο πιάνο της, ακόμα κι αν η μικρή της παντομίμα ακολουθείται από μια διάλεξη που καταλήγει στο λιγότερο σέξι είδος σκληρότητας.

Παραμένοντας πιστά μαζί της, ακόμη και όταν είναι ιδιαίτερα αντιηρωική, ο Field δεν φοβάται να κατηγορηθεί ότι συμπάσχει με ένα τέρας. Οι θεατές και οι κριτικοί έχουν σίγουρα διχαστεί ως προς το αν η Tár έφτασε να επαινέσει έναν κεντρικό χαρακτήρα ή να τον θάψει. Αυτές οι διαφωνίες έχουν τροφοδοτηθεί ακόμα περισσότερο από τη στροφή που κάνει η Tár στις τελευταίες σκηνές του έργου, όταν η ταινία γίνεται μια ιστορία τρόμου, στην οποία η κανονική λογική δεν απορρίπτεται, αλλά ούτε και διατηρείται πλήρως.

Ορισμένες σκηνές μοιάζουν σαν κρυπτικές ενδείξεις, ενώ άλλες σκηνές είναι σαν να προέρχονται από μια εντελώς διαφορετική ταινία: η Lydia μπαίνει σε ένα εγκαταλελειμμένο κτίριο και βρίσκεται πρόσωπο με πρόσωπο με ένα μαύρο σκύλο. πέφτει κάτω, το πρόσωπό της σκάει στο πεζοδρόμιο, και ο ήχος του είναι πιο δυνατός από εκείνον που θα ακούγαμε σε ένα πυροβολισμό.

Ένας μετρονόμος αρχίζει να χτυπά από μόνος του στο διαμέρισμά της και μια σκιερή γυναικεία φιγούρα φαίνεται να την παρακολουθεί κάθε κίνησή της. Κραυγές βγαίνουν από το δάσος που εκτείνεται σαν οργανική ουτοπία γύρω από το σπίτι της. Διαπράττει μια πράξη δημόσιας βίας, αναγκάζεται να κάνει μια δουλειά που είναι τόσο γελοία, τόσο γελοία, που νιώθει σαν να μην είναι αληθινή. Δεν μπορεί να είναι αληθινή. Η αυτοκτονία ενός από τα ερωτικά «θύματα» της, μπορεί να θεωρηθεί ως μια πιθανή εξήγηση για το γιατί η Tár διαλύεται και αρχίζει να μοιάζει η ίδια με ένα στοιχειωμένο σπίτι, επιτρέποντας σε αυτό την παρουσία ενός κακόβουλου φαντάσματος. Μια άποψη που προτείνεται από τον Dan Kois στο διαδικτυακό περιοδικό Slate, είναι ότι αυτές οι σκηνές μας παρουσιάζονται ως εικόνες από «το στοιχειωμένο σπίτι του κεφαλιού της Lydia». Ο ήπιος σουρεαλισμός και η υπνωτιστική ποιότητα της τελικής πράξης της Lydia Tár προσδίδουν κάποια αξιοπιστία σε αυτή τη θεωρία: είναι πλέον προφανές ότι αυτό που βλέπουμε δεν είναι απολύτως πραγματικό.

Θα υποστήριζα, ωστόσο, ότι υπάρχει μια άλλη ανάγνωση της ταινίας κατά την οποία έχει νόημα η μετάβαση από το πραγματικό στο φανταστικό, και που έχει να κάνει λιγότερο με την αντίληψη της Lydia για τον κόσμο. Περισσότερο έχει να κάνει με τη μεταβαλλόμενη, αναξιόπιστη εντύπωση που αφήνει στα κορίτσια που χρησιμοποιεί για την ευχαρίστηση ή και εξέλιξή της, και τα οποία στη συνέχεια απλώς τα απορρίπτει.

Ας υποθέσουμε ότι εσείς –σε αυτό το σενάριο, μια όμορφη και ταλαντούχα νεαρή γυναίκα– θα ερωτεύοσασταν μια εκθαμβωτική και χαρισματική μεγαλύτερη σε ηλικία ιδιοφυΐα, και όσο απίθανο κι αν μοιάζει, αυτή η εκθαμβωτική και χαρισματική μεγαλύτερη σε ηλικία ιδιοφυΐα φαινόταν να σας αγαπάει επίσης. Η μεθυστική ζεστασιά του προσωπικού της ενδιαφέροντος, σαν ένας προβολέας που επιβεβαιώνει την ιδιαιτερότητά σας, δεν θα ενίσχυε την αντίληψή σας ότι πρόκειται για μια θεική φιγούρα, κινηματογραφική στις κινήσεις της και σχεδόν υπεράνθρωπη στη λάμψη της; Αυτή είναι η Lydia που βλέπουμε στο πρώτο μισό της ταινίας και η αποτελεσματικότητα της αποπλάνησης της -του κοινού αλλά και των μαθητών της- βασίζεται στην κομψότητα και τον αισθησιασμό της ερμηνείας της Blanchett.

Στη συνέχεια, ας υποθέσουμε ότι κάποια στιγμή αυτή η εκθαμβωτική, χαρισματική μεγαλύτερη σε ηλικία ιδιοφυΐα σας κούρασε και μετά σας εγκατέλειπε, ή χειρότερα, επέλεγε να σαμποτάρει το έργο σας, ώστε οι επαγγελματικοί σας δρόμοι να μην ξανασυναντηθούν ποτέ. Εάν η προδοσία δεν είχε σκοτώσει ήδη, δεν θα αρχίζατε να βλέπετε την μέχρι τότε θεική φιγούρα, κάτω από ένα διαφορετικό φως; Δεν θα σας φαινόταν αξιολύπητη; Δεν θα παύατε να την βλέπετε ως θεά, και θα αρχίζατε να τη βλέπατε σαν ένα νταρκ πλάσμα που πρέπει να κυνηγηθεί, να στοιχειωθεί και να ταπεινωθεί; Αυτή είναι η Lydia του δεύτερου μισού της ταινίας: αγελαία, απογυμνωμένη, τραυματισμένη και ντροπιασμένη, υστερική και πάνω απ' όλα μόνη.

Αν η πτώση της Lydia φαίνεται εξωφρενικά υπερβολική για να είναι αληθινή, κυρίως επειδή τα σεξουαλικά αρπακτικά σπάνια αντιμετωπίζουν δραστικές συνέπειες στην πραγματική ζωή, μπορεί να γίνει ευκολότερα αποδεκτή ως η προβολή μιας φαντασίωσης για εκδίκηση. (Σημειώστε: την βλέπουμε πρώτα στην οθόνη του iPhone της τελευταίας προστατευόμενης της και λίγο αργότερα εμφανίζεται από την οπτική γωνία ενός άλλου από τα θύματά της, που βρίσκεται ανάμεσα στο κοινό της ομιλίας της για το περιοδικό New Yorker). Και πάλι, ίσως αυτή είναι μια θεωρία crackpot.

Αναρωτιέμαι αυτή τη στιγμή αν έχω πέσει θύμα κάποιας παρόρμησης και αντί να «λύσω» την ταινία του Field, είναι σα φτιάχνω ένα video για το YouTube με τίτλο TÁR ENDING EXPLAINED.

Ορισμένα πράγματα στη ζωή είναι πολύ περίπλοκα για να μπορούν να εξηγηθούν με απλή λογική. Η ιδιοφυΐα για παράδειγμα, που πάντα μας συγκινεί και που μπορεί να μουδιάσει όλες τις αισθήσεις μας με τη σπανιότητα και την ιδιαιτερότητά της. Ή η ομορφιά μπορεί να έχει το ίδιο επιδραστικό αποτέλεσμα. Όταν μια ταινία παράγει κύκλο συζήτησης, είναι μερικές φορές επειδή έχει σχεδιαστεί για να πατά συγκεκριμένα κουμπιά, ένα στοιχείο που μπορεί βέβαια να θεωρηθεί ως κάτι περιστασιακό, επειδή μια ταινία στην πραγματικότητα είναι πολλά περισσότερα πράγματα, όπως ένας ζωντανός οργανισμός. Αν μη τι άλλο, σίγουρα, μια εικόνα τέτοιας ίντριγκας και ευφυΐας σημαίνει πολλά πράγματα με τη μία.

Ενδεικτική περίπτωση: Η Lydia Tár είναι ένας γυναικείος χαρακτήρας που η συμπεριφορά της έχει χαρακτηριστικά ανδρικού χαρακτήρα. Αναφέρεται στον εαυτό της ως «πατέρας» του παιδιού της. Φοράει ανδρικά κοστούμια, ραμμένα ειδικά ώστε να αντικατοπτρίζουν τον ενδυματολογικό χαρακτήρα των ανδρών εκείνων που υπήρξαν είδωλά της. Φαίνεται σε μεγάλο βαθμό να μην ενδιαφέρεται για συζητήσεις σχετικά με την έννοια του φύλου, όπως δεν είναι εξοικειωμένη με την έννοια της Παγκόσμιας Ημέρας της Γυναίκας. Ο μόνος φίλος που συμπάσχει με τη δύσκολη θέση της -ως μιας κατά συρροή παρενοχλημένης προσωπικότητας- είναι ένας άνδρας μεγάλης ηλικίας. Οπότε αναρωτιέμαι, αν ο Field ήθελε να υπονοήσει ότι ακόμα και σήμερα η δύναμη και η επιρροή, που θεωρούνται παραδοσιακά αρσενικά στοιχεία συμπεριφοράς σε ιδιαίτερα πατριαρχικά πεδία, προσδίδουν αναγκαστικά μια ορισμένη αρρενωπότητα στις γυναίκες που τα απέκτησαν. Σε μια μικρότερη σε διάρκεια ταινία, μπορεί να μην με απασχολούσε και τόσο το να καταλάβω τι ακριβώς συμβαίνει με την αλληλεπίδραση μεταξύ εξουσίας και φύλου, και ίσως τότε να είχα δει το έργο ως ημιτελές. Εδώ, απλά άφησα το μυστήριο να είναι και να παραμένει ανέγγιχτο, πιστεύοντας ότι το Tár δεν χρειαζόταν να έχει ένα μονοσήμαντο και τέλειο μήνυμα για να μου προσφέρει.

Υπό αυτή την άποψη, μια διαφορούμενη ταινία τέτοιας ποιότητας μπορεί να προσφέρει στον θεατή μια παρόμοια ευκαιρία με αυτή που η Lydia περιγράφει όταν αναφέρεται στην επανεμφάνιση μιας παρτιτούρας σύμφωνα με μια διάθεση: Η ιστορία αλλάζει καθώς το άτομο που τη μεταφράζει πειράζει το νόημα που έχει επιλέξει, με τον τρόπο που αυτό θέλει. Σαν ένα είχαμε ένα αισθησιακό τραγούδι να παίζεται ως φούγκα. Ένα κονσέρτο που επαναπροσδιορίστηκε ως όπλο αποπλάνησης. Μια ιστορία ζωής που ξαφνικά αλλάζει ο ρυθμός σε pretissimo, για να γίνει μια υστερική ιστορία φαντασμάτων.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

24 °C

Johann Sebastian Bach

Singet dem Herrn ein neues Lied

1727

Chorus

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

Στάθης Κόκκορης

Πέμπτη 15.03.2024

13:51

[Strobing Caption: ANATOMY – THE SCENE]

M: Θέλεις να μου πεις πως θα το περιέγραφε από την αρχή αυτό; Για παράδειγμα, μια βόλτα... μια επίσκεψη...;

Σ: Ψάχνω να βρω μια διεύθυνση σε ένα δρόμο, νιώθω χαλαρά, σαν να κάνω μια χαλαρή βόλτα ψάχνοντας...

M: Πως αισθάνθηκες κατά τη διαδρομή. Κατά τη χαλαρή αυτή βόλτα..

Σ: Ότι έχει περάσει πολύς καιρός που έχω να έρθω εδώ... Ένιωσα όμως τον χώρο οικείο, παρ' όλο που έχει περάσει τόσος καιρός...

M: Τι παρατήρησες στη διαδρομή;

Σ: Την πρώτη αίθουσα. Χωρίς να μπορώ να περιγράψω κάτι συγκεκριμένο. Και μετά τον Κούρο στη δεύτερη αίθουσα, που μου φάνηκε επιβλητικός, πολύ εντυπωσιακός.

M: Και στο τέλος; Που σταμάτησες;

Σ: Βρήκα τη διεύθυνση που έψαχνα. Αλλά έφυγα και συνέχισα τη βόλτα μου. Και μετά ξαναγύρισα. Και πήγα στο δίσκο. Και άρχισα να τον παρατηρώ. Είχε πολύ ενδιαφέρον, ήταν ενδιαφέρον πολύ...

M: Τι το ενδιαφέρον είχε;

Σ: Το μάρμαρο. Ήταν σαν χωμάτινο. Ή καλύτερα, έμοιαζε με άμμο..

M: Και ενώ το παρατηρούσες...;

Σ: Αισθάνθηκα διάφορα πράγματα καθώς το κοιτούσα... Αυτός ο δίσκος... η μορφή πάνω στο δίσκο... δεν ξέρω, ένιωθα σα να μην είναι τόσο παλιό, σα να είναι κάτι πιο καινούριο... και ένιωσα ότι θα ήθελα να αφιέρωνα περισσότερο χρόνο εκεί, να το κοιτάζω, και ότι θα έπρεπε να είχα πάει πιο συχνά στο χώρο, να μην είχα αφήσει να περάσει τόσος καιρός...

M: Υπήρξε κάποια άλλη δική σου σκέψη που έκανες μπροστά στο δίσκο;

Σ: Κάποια στιγμή σκέφτηκα πόσο ωραίο είναι αυτό το έργο.. Μου άρεσε τόσο πολύ όσο μου άρεσαν οι Κυκλάδες...

M: Υπήρξε κάτι άλλο που παρατήρησες;

Σ: Διάφορα μικρά αγαλματίδια, πολύ μικρά αγαλματίδια, 10-15 πόντων, μου φάνηκαν πολύ ιδιαίτερα, δεν είχα ανάμνηση της αρχαιότητας σε αυτή την κλίμακα, σε αυτό το μέγεθος...

M: Κάτι άλλο από τον χώρο; Το χρώμα των τοίχων...; Άλλους ανθρώπους...;

Σ: Όχι, όχι.. Μόνο τις κυρίες που είναι οι φύλακες του χώρου και κάποια στιγμή αντιλήφθηκα ότι με κοιτούσαν σαν να ήμουν κάτι αξιοπερίεργο, μάλλον γιατί έφευγα και επέστρεφα ξανά στο δίσκο, έφυγα και γύρισα τουλάχιστον τρεις φορές...

M: Θυμάσαι τι άλλο υπήρχε εκεί κοντά που στάθηκες;

Σ: Υπήρχε στο βάθος το άγαλμα του Ποσειδώνα, δεν μπορούσες να το αγνοήσεις, στεκόμουν μπροστά από τον δίσκο και το βλέμμα μου πήγαινε και στον Ποσειδώνα...

M: Πως αισθανόσουν καθώς έφευγες;

Σ: Αισθανόμουν μια ησυχία μέσα μου...

M: Στάθηκες κάπου αλλού πριν βγεις έξω;

Σ: Σε μια προτομή Κυκλαδική, πολύ παλιά, σκέφτηκα να γυρίσω πάλι στο δίσκο, αλλά δεν πήγα γιατί φοβήθηκα ότι θα αργήσω, δεν θα ήθελα να αργήσω...

M: Ποιο ήταν το πρώτο πράγμα που σκέφτηκες όταν βγήκες έξω από τον χώρο;

Σ: Ότι πρέπει να ξαναέρθω άμεσα, για λόγους δικούς μου...

M: Τώρα που τελείωσε πως θα το περιέγραφες όλο αυτό;

Σ: Το ίδιο, σαν μια χαλαρή βόλτα, και στο χώρο μέσα ένιωσα αρκετά οικεία...

M: Αν ξαναπήγαινες, τι είναι αυτό που θα ήθελες να κάνεις και δεν το έκανες αυτή τη φορά;

Σ: Θα ήθελα να κάτσω πιο πολύ και να απομονώσω πολύ περισσότερα πράγματα...

M: Κλείσε τα μάτια σου και πες μου ποια είναι η πρώτη εικόνα που σου έρχεται στο μυαλό.

Σ: Ο δίσκος... Το έργο αυτό που μου ζήτησες να δω...

M: Τώρα θα επαναλάβω αυτή τη συζήτηση, και θα σταματήσω σε κάποια σημεία, κάνοντας σου μερικές ερωτήσεις για να καταλάβω καλύτερα κάποια πράγματα που είπες, είσαι εντάξει με αυτό;

Σ: Ναι, μια χαρά..

M: Καθώς θα επαναλαμβάνω τη συζήτηση, μπορείς αν θέλεις να αλλάξεις κάτι που έχεις πει, ή να προσθέσεις κάτι που δεν σκέφτηκες να το πεις πριν, αλλά θα ήθελες να το συμπεριλάβεις τώρα.

Σ: Ωραία, ναι.

M: Σε ρώτησα πως θα το περιέγραφες από την αρχή αυτό, για παράδειγμα, μια βόλτα... μια επίσκεψη...; και μου είπες ότι ήταν σαν να ψάχνεις να βρεις μια διεύθυνση σε ένα δρόμο, είπες «νιώθω χαλαρά, σαν να κάνω μια χαλαρή βόλτα ψάχνοντας...» και μετά σε ρώτησα «Τι αισθανόσουν κατά τη διαδρομή, κατά τη χαλαρή αυτή βόλτα;» και είπες «Ότι έχει περάσει πολύς καιρός που έχω να έρθω εδώ... Ένιωσα όμως τον χώρο οικείο, παρ' όλο που έχει περάσει τόσος καιρός», και στη συνέχεια σε ρώτησα «Τι παρατήρησες στη διαδρομή», και είπες, «Την πρώτη αίθουσα. Χωρίς να μπορώ να περιγράψω κάτι συγκεκριμένο. Και μετά τον Κούρο στη δεύτερη αίθουσα, που μου φάνηκε επιβλητικός, πολύ εντυπωσιακός», θέλεις να μου εξηγήσεις τι εννοείς όταν λες πολύ επιβλητικός, πολύ εντυπωσιακός;

Σ: Είναι το θέμα του μεγέθους, όταν στέκεσαι μπροστά σε κάτι τέτοιο αισθάνεσαι δέος, ο Κούρος μοιάζει τεράστιος στον χώρο, τεράστιος ως βάρος, ως μέγεθος, μοιάζει Φαραωνικός, το ένιωσα με το που τον είδα, δεν θυμόμουν ότι ο Κούρος είναι τόσο μεγάλος, θυμόμουν διαφορετικά τα μεγέθη στα πράγματα...

M: Και μετά σε ρώτησα «Και στο τέλος, που σταμάτησες;», και είπες «Βρήκα τη διεύθυνση που έψαχνα. Αλλά έφυγα και συνέχισα τη βόλτα μου. Και μετά ξαναγύρισα. Και πήγα στο δίσκο. Και άρχισα να τον παρατηρώ. Είχε πολύ ενδιαφέρον, ήταν ενδιαφέρον πολύ» και σε ρώτησα τι το ενδιαφέρον είχε; Και είπες «Το μάρμαρο. Ήταν σαν χωμάτινο. Ή καλύτερα, έμοιαζε με άμμο», τι εννοείς όταν λες ότι ήταν σαν χωμάτινο και ότι έμοιαζε με άμμο;

Σ: Μου φάνηκε σα να μην ήταν μάρμαρο, αλλά σαν άμμος, με αυτά τα μικρά λαμπυρίζοντα μόρια, καταλαβαίνεις, σαν κάποιος να το είχε φτιάξει σε μια παραλία, να το είχε λαξεύσει στην υγρή άμμο, και ήταν και

το φως... Είχε μια ομοιογένεια αυτό το μάρμαρο σε όλη την επιφάνειά του, καταλαβαίνεις τι θέλω να σου πω; Υπήρχε μια ομοιογένεια χωρίς την παραμικρή σκιά, έμοιαζε σαν να αντανακλά φως αυτός ο δίσκος, ήταν πολύ φωτεινός...

M: Και μετά σε ρώτησα «Και ενώ το παρατηρούσες...» Και είπες, «Αισθάνθηκα διάφορα πράγματα καθώς το κοιτούσα... Αυτός ο δίσκος... η μορφή πάνω στο δίσκο... δεν ξέρω, ένιωθα σα να μην είναι τόσο παλιό, σα να είναι κάτι πιο καινούριο... και ένιωσα ότι θα ήθελα να αφιέρωνα περισσότερο χρόνο εκεί, να το κοιτάζω, και ότι θα έπρεπε να είχα πάει πιο συχνά στο χώρο, να μην είχα αφήσει να περάσει τόσος καιρός», τι είναι αυτό που σε κάνει να θέλεις να αφιερώσεις περισσότερο χρόνο σε αυτόν το χώρο;

Σ: Χρωστάω κάτι να σκεφτώ σε αυτό το μέρος. Και να έχω όλο το χρόνο δικό μου.

M: Και στη συνέχεια σε ρώτησα αν υπήρχε κάποια άλλη δική σου σκέψη που έκανες μπροστά στον δίσκο, και είπες «Κάποια στιγμή σκέφτηκα πόσο ωραίο είναι αυτό το έργο... Μου άρεσε τόσο πολύ όσο μου άρεσαν οι Κυκλάδες», τι είναι αυτό που σε έκανε να σκεφτείς τις Κυκλάδες;

Σ: Ναι, Κυκλάδες, αυτό το στοιχείο του φωτός είναι πολύ έντονο στις Κυκλάδες, μέσα από το φως των Κυκλάδων, το φως του μαρμάρου μου γίνεται οικείο, αυτά τα έργα, όπως και η Αφροδίτη της Μήλου, τα αγάλματα έχουν μια εγγύτητα στο φως...

M: Και μετά σε ρώτησα αν υπήρχε κάτι άλλο που παρατήρησες και είπες «Διάφορα μικρά αγαλματίδια, πολύ μικρά αγαλματίδια, 10-15 πόντων, μου φάνηκαν πολύ ιδιαίτερα, δεν είχα ανάμνηση της αρχαιότητας σε αυτή την κλίμακα, σε αυτό το μέγεθος», κάτι άλλο από τον χώρο; Το χρώμα των τοίχων; Άλλους ανθρώπους; σε ρώτησα και είπες «Όχι, όχι.. Μόνο τις κυρίες που είναι οι φύλακες του χώρου και κάποια στιγμή αντιλήφθηκα ότι με κοιτούσαν σαν να ήμουν κάτι αξιοπερίεργο, μάλλον γιατί έφευγα και επέστρεφα ξανά στο δίσκο, έφυγα και γύρισα τουλάχιστον τρεις φορές» και τότε σε ρώτησα αν θυμάσαι τι άλλο υπήρχε εκεί κοντά που στάθηκες, και είπες «Υπήρχε στο βάθος το άγαλμα του Ποσειδώνα, δεν μπορούσες να το αγνοήσεις, στεκόμουν μπροστά από τον δίσκο και το βλέμμα μου πήγαινε και στον Ποσειδώνα», γιατί;

Σ: Γιατί το άγαλμα δέσποζε στον χώρο. Δέσποζε. Όπου κι αν στεκόσουν, δεν γινόταν να μην το κοιτάξεις. Πολύ επιθετικό στοιχείο... Ίσως επειδή το άγαλμα και το πρόσωπο στο δίσκο κοιτούσαν προς την ίδια κατεύθυνση σου δημιουργούσαν μια αίσθηση συσχέτισης, ένα συσχετισμό χωρίς αυτό να είναι κάτι απαραίτητα δυσάρεστο...

M: Και μετά σε ρώτησα πως αισθανόσουν καθώς έφευγες και είπες «Αισθανόμουν μια ησυχία μέσα μου», τι εννοείς «ησυχία»;

Σ: Είχα τον δικό μου εσωτερικό χρόνο, ένα τελετουργικό. Εκείνη την στιγμή μπήκαν και πολλά παιδιά στον χώρο, και η φασαρία τους θα μου μου διέλυε την ησυχία που είχα στο κεφάλι μου.

M: Και στη συνέχεια σε ρώτησα αν στάθηκες κάπου αλλού πριν βγεις έξω, και μου είπες «Σε μια προτομή Κυκλαδική, πολύ παλιά, σκέφτηκα να γυρίσω πάλι στο δίσκο, αλλά δεν πήγα γιατί φοβήθηκα ότι θα αργήσω, δεν θα ήθελα να αργήσω» και τότε σε ρώτησα ποιο ήταν το πρώτο πράγμα που σκέφτηκες όταν βγήκες έξω από τον χώρο και είπες ότι «πρέπει να ξαναέρθω άμεσα, για λόγους δικούς μου», **ποιοι είναι αυτοί οι λόγοι;**

Σ: Δικοί μου. Υπάρχει μια αμεσότητα που αισθάνεσαι στον χώρο, αισθάνεσαι ότι μπορείς να ακουμπήσεις τα έργα, παρ' όλο που ξέρεις ότι δεν θα το κάνεις, και με ενδιαφέρει αυτή η σχέση με κάτι τόσο παλιό, με το αρχαίο.

M: Και μετά σε ρώτησα «τώρα που τελείωσε πως θα το περιέγραφες όλο αυτό;» και μου είπες «Το ίδιο, σαν μια χαλαρή βόλτα, και στο χώρο μέσα ένιωσα αρκετά οικεία» και στη συνέχεια σε ρώτησα «Αν ξαναπήγαινες, τι είναι αυτό που θα ήθελες να κάνεις και δεν το έκανες αυτή τη φορά;» και είπες «Θα ήθελα να κάτσω πιο πολύ και να απομονώσω πολύ περισσότερα πράγματα» σε τι θα σου ήταν αυτό χρήσιμο σήμερα για αυτό που είσαι εσύ, που κάνεις εσύ σήμερα;

Σ: Είναι θέματα προσέγγισης. Το πως προσεγγίζεις κάτι, πιστεύω ότι σε βοηθά μέσα σου να βρεις τον τρόπο να προσεγγίσεις πράγματα που δεν είχες σκεφτεί.

M: Και στο τέλος σου ζήτησα να κλείσεις τα μάτια σου και να μου πεις ποια είναι η πρώτη εικόνα που σου έρχεται στο μυαλό και είπες «Ο δίσκος... Το έργο αυτό που μου ζήτησες να δω», αν δεν στο είχα ζητήσει θα στεκόσουν ποτέ να παρατηρήσεις αυτό το έργο;

Σ: Ναι

M: **Πως το ξέρεις;**

Σ: Το ένιωσα. Θα το πρόσεχα. Το κατάλαβα μόλις το είδα.

M: Τώρα θα επαναλάβω αυτή τη συζήτηση για τελευταία φορά, και θα σταματήσω σε κάποια σημεία, να σου κάνω σου μερικές ερωτήσεις για να καταλάβω καλύτερα μερικά πράγματα που προέκυψαν, εντάξει;

Σ: Ναι

M: Καθώς θα επαναλαμβάνω τη συζήτηση, μπορείς αν θέλεις να αλλάξεις κάτι σε αυτά που έχεις πει, ή να προσθέσεις κάτι που δεν σκέφτηκες να μου το πεις ούτε την πρώτη φορά αλλά ούτε και την δεύτερη, αλλά θα ήθελες να το προσθέσεις τώρα.

Σ: Ωραία, ωραία, πάμε.

M: Σε ρώτησα πως θα το περιέγραφες από την αρχή όλο αυτό, για παράδειγμα, μια βόλτα... μια επίσκεψη...; και μου είπες ότι ήταν σαν να ψάχνεις να βρεις μια διεύθυνση σε ένα δρόμο, είπες «νιώθω χαλαρά, σαν να κάνω μια χαλαρή βόλτα ψάχνοντας...» και μετά σε ρώτησα «Πως αισθανόσουν κατά τη διαδρομή, κατά τη χαλαρή αυτή βόλτα;» και είπες «Ότι έχει περάσει πολύς καιρός που έχω να έρθω εδώ... Ένωσα όμως τον χώρο οικείο, παρ' όλο που έχει περάσει τόσο καιρός», και στη συνέχεια σε ρώτησα «Τι παρατήρησες στη διαδρομή», είπες, «Την πρώτη αίθουσα. Χωρίς να μπορώ να περιγράψω κάτι συγκεκριμένο. Και μετά τον Κούρο στη δεύτερη αίθουσα, που μου φάνηκε επιβλητικός, πολύ εντυπωσιακός» και σε ρώτησα αν θέλεις να μου εξηγήσεις τι εννοείς όταν λες πολύ επιβλητικός, πολύ εντυπωσιακός και είπες, «Είναι το θέμα του μεγέθους, όταν στέκεσαι μπροστά σε κάτι τέτοιο αισθάνεσαι δέος, ο Κούρος μοιάζει τεράστιος στον χώρο, τεράστιος ως βάρος, ως μέγεθος, μοιάζει Φαραωνικός, το ένιωσα με το που τον είδα, δεν θυμώμουν ότι ο Κούρος είναι τόσο μεγάλος, θυμώμουν διαφορετικά τα μεγέθη στα πράγματα». Πως έγινε στο μυαλό σου αυτή η σύνδεση με έναν άλλο πολιτισμό;

Σ: Δεν ξέρω. Το δέος που νιώθει κανείς, φαντάζομαι, είναι ο λόγος που συμβαίνει αυτή η αυτόματη σύνδεση. Το ότι αισθάνεται κανείς μικρός μπροστά σε αυτά τα έργα. Κανονικά μικρός εννούν, σα να αλλάζουν τρομακτικά οι διαστάσεις.

M: Και μετά σε ρώτησα «Και στο τέλος; Που σταμάτησες;», και είπες «Βρήκα τη διεύθυνση που έψαχνα. Αλλά έφυγα και συνέχισα τη βόλτα μου. Και μετά ξαναγύρισα. Και πήγα στο δίσκο. Και άρχισα να τον παρατηρώ. Είχε πολύ ενδιαφέρον, ήταν ενδιαφέρον πολύ» και σε ρώτησα τι το ενδιαφέρον είχε; Και είπες «Το μάρμαρο. Ήταν σαν χωμάτινο. Ή καλύτερα, έμοιαζε με άμμο», και σε ρώτησα τι εννοείς όταν λες ότι ήταν σαν χωμάτινο και ότι έμοιαζε με άμμο», μου είπες «Μου φάνηκε σα να μην ήταν μάρμαρο, αλλά σαν άμμος, με αυτά τα μικρά λαμπυρίζοντα μόρια, σαν κάποιος να το είχε φτιάξει σε μια παραλία, να το είχε λαξεύσει στην υγρή άμμο, και ήταν και το φως... Είχε μια ομοιογένεια αυτό το μάρμαρο σε όλη την επιφάνειά του, καταλαβαίνεις τι θέλω να σου πω; Υπήρχε μια ομοιογένεια χωρίς την παραμικρή σκιά, έμοιαζε σαν να αντανάκλα φως αυτός ο δίσκος, ήταν πολύ φωτεινό» και μετά σε ρώτησα «Και ενώ το παρατηρούσες...;» Και είπες, «Αισθάνθηκα διάφορα πράγματα καθώς το κοιτούσα... Αυτός ο δίσκος... η μορφή πάνω στο δίσκο... δεν ξέρω, ένιωθα σα να μην είναι τόσο παλιό, σα να είναι κάτι πιο καινούριο... και ένιωσα ότι θα ήθελα να αφιέρωνα περισσότερο χρόνο εκεί, να το κοιτάζω, και ότι θα έπρεπε να είχα πάει πιο συχνά στο χώρο, να μην είχα αφήσει να περάσει τόσο καιρός», σε ρώτησα τι είναι αυτό που σε κάνει να θέλεις να αφιερώσεις περισσότερο χρόνο σε αυτόν το χώρο; Και μου είπες «Χρωστάω κάτι να σκεφτώ σε αυτό το μέρος. Και να έχω όλο το χρόνο δικό μου», τι σημαίνει η φράση «Χρωστάω κάτι να σκεφτώ σε αυτό το μέρος». Η λέξη «χρωστάω»;

Σ: Το οφείλω στον εαυτό μου και σε αυτό που είναι αυτά τα έργα, χρωστάω στον εαυτό μου να ξαναδώ αυτή τη σχέση.

M: Και στη συνέχεια σε ρώτησα αν υπήρξε κάποια άλλη δική σου σκέψη που έκανες μπροστά στον δίσκο, και είπες «Κάποια στιγμή σκέφτηκα πόσο ωραίο είναι αυτό το έργο.. Μου άρεσε τόσο πολύ όσο μου άρεσαν οι Κυκλάδες», σε ρώτησα «Τι είναι αυτό που σε έκανε να σκεφτείς τις Κυκλάδες;» και είπες, «Ναι, Κυκλάδες, αυτό το στοιχείο του φωτός είναι πολύ έντονο στις Κυκλάδες, μέσα από το φως των Κυκλάδων, το φως του μαρμάρου μου γίνεται οικείο, είναι αυτό που σου είπα κάποια στιγμή, αυτά τα έργα, όπως και η Αφροδίτη της Μήλου, τα αγάλματα έχουν μια εγγύτητα στο φως». Αλλά αυτό συμβαίνει και σε άλλα μέρη στην Ελλάδα, γιατί διαλέγεις να αναφερθείς συγκεκριμένα στις Κυκλάδες;

Σ: Αυτή αίσθηση οικειότητας που μου δημιουργήθηκε με αυτό το έργο είναι η ίδια αίσθηση οικειότητας που έχω με τις Κυκλάδες. Είναι πολύ προσωπικό. Και κάτι ακόμα, το γεγονός ότι το έργο φαίνεται πολύ καινούριο, σχεδόν σημερινό, ενώ είναι πολύ παλιό, μου δημιουργεί την ίδια αίσθηση που μου δημιουργούν οι Κυκλάδες. Είναι παλιές και καινούριες κάθε φορά. Τα ίδια λόγια θα χρησιμοποιούσα για να περιγράψω τις Κυκλάδες για μένα, σε μένα.

M: Και μετά σε ρώτησα αν υπήρξε κάτι άλλο που παρατήρησες και είπες «Διάφορα μικρά αγαλματίδια, πολύ μικρά αγαλματίδια, 10-15 πόντων, μου φάνηκαν πολύ ιδιαίτερα, δεν είχα ανάμνηση της αρχαιότητας σε αυτή την κλίμακα, αυτό το μέγεθος», κάτι άλλο από τον χώρο; Το χρώμα των τοίχων; Άλλους ανθρώπους; Σε ρώτησα και είπες «Όχι, όχι.. Μόνο τις κυρίες που είναι οι φύλακες του χώρου και κάποια στιγμή αντιλήφθηκα ότι με κοιτούσαν σαν να ήμουν κάτι αξιοπερίεργο, μάλλον γιατί έφευγα και επέστρεφα ξανά στο δίσκο, έφυγα και γύρισα τουλάχιστον τρεις φορές» και τότε σε ρώτησα αν θυμάσαι τι άλλο υπήρχε εκεί κοντά που στάθηκες,

και είπες «Υπήρχε στο βάθος το άγαλμα του Ποσειδώνα, δεν μπορούσες να το αγνοήσεις, στεκόμουν μπροστά από τον δίσκο και το βλέμμα μου πήγαινε και στον Ποσειδώνα», και σε ρώτησα γιατί; Είπες «Γιατί το άγαλμα δέσποζε στον χώρο. Δέσποζε. Όπου κι αν στεκόσουν, δεν γινόταν να μην το κοιτάξεις. Πολύ επιθετικό στοιχείο... Ίσως επειδή το άγαλμα και το πρόσωπο στο δίσκο κοιτούσαν προς την ίδια κατεύθυνση σου δημιουργούσαν μια αίσθηση συσχέτισης, ένα συσχετισμό χωρίς αυτό να είναι κάτι απαραίτητα δυσάρεστο», και μετά σε ρώτησα πως αισθανόσουν καθώς έφευγες και είπες «Αισθανόμουν μια ησυχία μέσα μου», τι εννοείς «ησυχία»; Είπες «Είχα τον δικό μου εσωτερικό χρόνο, ένα τελετουργικό. Εκείνη την στιγμή μπήκαν και πολλά παιδιά στον χώρο, και η φασαρία τους θα διέλυε την ησυχία που είχα στο κεφάλι μου», τι εννοείς όταν λες ότι είχε δημιουργηθεί ένα τελετουργικό;

Σ: Ένα τελετουργικό. Είχα δημιουργήσει ένα δικό μου τελετουργικό, έναν μη-εξηγήσιμο συσχετισμό που με έκανε να νιώθω ότι είμαι εγώ με τον εαυτό μου, και με αυτή την αίσθηση, να περπατάω στον χώρο με τον δικό μου τρόπο, αυτό είναι η ησυχία που είπα, και δεν ήθελα να την χάσω, γι' αυτό όταν μπήκαν αυτά τα παιδιά, από κάποιο σχολείο φαντάζομαι, ένιωσα ότι θα διαλυόταν η ησυχία μου, γι' αυτό πήγα προς την έξοδο και δεν ξαναγύρισα στο δίσκο, κατάλαβες;

M: **Ναι.** Και μετά σε ρώτησα αν στάθηκες κάπου αλλού πριν βγεις έξω, και μου είπες «Σε μια προτομή Κυκλαδική, πολύ παλιά, σκέφτηκα να γυρίσω πάλι στο δίσκο, αλλά δεν πήγα γιατί φοβήθηκα ότι θα αργήσω, δεν θα ήθελα να αργήσω» και τότε σε ρώτησα ποιο ήταν το πρώτο πράγμα που σκέφτηκες όταν βγήκες έξω από τον χώρο και είπες ότι «πρέπει να ξαναέρθω άμεσα, για λόγους δικούς μου», ποιοι είναι αυτοί οι λόγοι σε ρώτησα, και μου είπες «Δικοί μου. Υπάρχει μια αμεσότητα που αισθάνεσαι στον χώρο, αισθάνεσαι ότι μπορείς να ακουμπήσεις τα έργα, παρ' όλο που ξέρεις ότι δεν θα το κάνεις, και με ενδιαφέρει αυτή η σχέση με κάτι τόσο παλιό, με το αρχαίο» και συνέχεια, σε ρώτησα «τώρα που τελείωσε πως θα το περιέγραφες όλο αυτό;» και μου είπες «Το ίδιο, σαν μια χαλαρή βόλτα, και στο χώρο μέσα ένιωσα αρκετά οικεία» και στη συνέχεια σε ρώτησα «Αν ξαναπήγαινες, τι είναι αυτό που θα ήθελες να κάνεις και δεν το έκανες αυτή τη φορά;» και είπες «Θα ήθελα να κάτσω πιο πολύ και να απομονώσω πολύ περισσότερα πράγματα» σε τι θα σου ήταν αυτό χρήσιμο σήμερα για αυτό που είσαι εσύ, που κάνεις εσύ σήμερα; Και μου είπες ότι «Είναι θέματα προσέγγισης. Το πως προσεγγίζεις κάτι, πιστεύω ότι σε βοηθά μέσα σου να βρεις τον τρόπο να προσεγγίσεις πράγματα που δεν είχες σκεφτεί.» θέλεις να μου πεις κάτι παραπάνω σε σχέση με αυτό;

Σ: **Ναι,** αισθάνομαι ότι κατά κάποιον τρόπο θα μου ανοίξει περισσότερους ορίζοντες το να ασχοληθώ με αυτό που είναι αυτά τα εκθέματα, με αυτό που είναι η Ιστορία και σίγουρα έχει να κάνει με την ύπαρξή μου στο τώρα.

M: Και στο τέλος, όπως θυμάσαι, σου ζήτησα να κλείσεις τα μάτια σου και να μου πεις ποια είναι η πρώτη εικόνα που σου έρχεται στο μυαλό και είπες «Ο δίσκος... Το έργο αυτό που μου ζήτησες να δω», και σε ρώτησα «Αν δεν στο είχα ζητήσει, θα στεκόσουν ποτέ να παρατηρήσεις αυτό το έργο;» και μου απάντησες «Ναι» και αυθόρμητα σε ρώτησα «Πως το ξέρεις αυτό;» και είπες «Το ένιωσα. Θα το πρόσεχα. Το κατάλαβα μόλις το είδα.»

Σ: **Ναι,** δεν ξέρω πως να εξηγήσω γιατί, αλλά μόλις το είδα ήταν σαν να το ήξερα.

M: Σε ευχαριστώ πολύ.

Μτφ: Τζώρτζια Τουλιάτου
Αθήνα, 2024